

Szociolingvisztika

2.

A társasnyelvészet módszertani alapjai

A nyelvész

- William Labov (1927–):
afroamerikai angol *lame* 'sánta, béna'

valódi nyelvhasználók
természetes nyelvhasználatából származó
adatok tömege

Alapfogalmak

Hol? -ba/-be

Ágnesnek/Ágnesnak

suksükölés

- változó: azoknak a nyelvi formáknak az együttese, amelyek funkciója azonos, de társas jelentősük eltérő
- változat: azonos változóhoz tartozó, de eltérő társas jelentéssel rendelkező forma
- a változók típusai:
  - indikátor (nem mutat stílusrétegződést)
  - marker (kötődhet csoporthoz/beszédhelyzethez, de a beszélők nem fűznek hozzá nyílt értékítéletet)
  - sztereotípia (kötődhet csoporthoz/beszédhelyzethez, és a beszélők nyílt értékítéletet fűznek hozzá)
- változószabályok: a változók előfordulásának valószínűségét írja le

Alapfogalmak

- megfigyelői paradoxon (Labov)

azt szeretnénk megfigyelni, hogyan viselkednek az emberek, amikor nem figyelik őket

- etikai követelmények

adatközlő beleegyezése, anonimitás, azonosíthatatlanság

A kutatás = a kiindulási hipotézis empirikus ellenőrzése

- a kiinduló hipotézis megfogalmazása:

a megvizsgálandó jelenség, a várt eredmények, miért érdemes vizsgálni

- függő és független változók a kutatásban

azok a változók, amelyek változatainak a megoszlását vizsgáljuk
a függő változó viselkedését lehetségesen befolyásoló tényezők

eszem/eszek
iskolázottág

- formális és informális nyelvhasználat

az adatközlőkkel azonos beszédhelyzetben kell adatot gyűjteni, többféle beszédhelyzet

A kutatás módszertana

- ellenőrizhetőség: pontosan rekonstruálni lehessen
- kutatási eszközök:
  - kvantitatív vizsgálat: nagy mennyiségű adatra van szükség, mert statisztikailag értelmesen elemezhető korpuszt szeretnénk kapni
hangfelvétel, kérdőív; nyitott és zárt kérdések; „vattakérdések”
  - kvalitatív vizsgálat: ha kisebb csoport nyelvhasználatát akarjuk megismerni részletesebben (nem általánosítható, de részletesebb)
irányított interjú, résztvevő megfigyelés
  - ügynökvizsgálat: különböző nyelvváltozatokon elmondott szövegek beszélőit kell jellemezni különféle szempontok szerint (barátságosság, kompetencia)
nyelvi attitűd feltérképezése

A kutatás módszertana

- próbavizsgálat, korrekció: tesztelés *pilot*
- az adatközlői minta:
  - rétegzetten reprezentatív: összetétele meghatározott szempontok szerint pontosan tükrözi a vizsgált nagyobb beszélőközösséget
  - kvótaminta: jól körülhatárolható, lehetőleg kevés, de ellenőrzött szempontok szerint elkülönülő, azonos létszámú adatközlőből álló csoportokat tartalmaz (szűkebb érvényesség)
  - hólabda-módszer: kvalitatív elemzésnél, a ismerős ismerősét, s annak az ismerősét vonjuk be; pl. társas kapcsolathálózat és ennek nyelvi viselkedési hatásainak vizsgálatához
  - anonim elektronikus adatgyűjtés: ellenőrizhetetlen

A kutatás módszertana

- lejegyzés, kódolás, statisztikai elemzés
- következtetések:
  - nem kategorikus állítások, tendenciaként igaz valami
  - az adatokban megmutatkozó együttlőfordulás nem jelent feltétlen ok-okozati összefüggést

Nagyobb magyar kutatások

- Magyar Nemzeti Tudományok
- Budapesti Széchenyi
- Szögedi Szociális

